

Souvislosti mezi internetem, návykovými látkami a hazardem

Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc. a Andrea Scheansová, Ph.D.

Úvod

Používání výpočetní techniky a internetu ovlivňuje život moderních lidí v mnoha směrech. Týká se to i zneužívání návykových látek. Internet poskytuje určité možnosti v prevenci a časně intervenci. Přesto se zdá, že v současnosti při používání internetu převažují rizikové činitele (např. Nešpor a Csémy, 2007).

Návykové látka a internet – rizikové činitele

1. Významným rizikovým činitelem je reklama, která má na internetu mnoho podob:

- Může se jednat o vtíravou blikající reklamu na webových stránkách.
- Další možností je kontextová reklama, kdy se uživatel kliknutím na hypertextový odkaz nebo obrázek dostane na webové stránky propagující návykové látky nebo hazard.
- I na internetu se lze setkat s nepřímou reklamou, tedy neobjektivním pozitivním hodnocením určitých produktů, které je motivováno ekonomicky.

Reklama alkoholu, jiných psychoaktivních látek a hazardu je nebezpečná ve více směrech. Negativně působí zejména na děti dospívající. U osob závislých na alkoholu a patologických hráčů může především vizuální reklama alkoholu nebo hazardu vyvolávat bažení (craving). To pak zhoršuje jejich sebeovládání.

2. Celebrity: Negativně působí popíjející a kouřící celebrity nebo barvitě popisování drogových skandálů v profesionálním sportu.

3. Stres a vyčerpání: Spánková deprivace nebo subdeprivace a stres zhoršují sebeovládání. K tomu dochází často právě u lidí, kteří se přesprávilš věnují internetu. To zvyšuje riziko návykových nemocí nebo znesnadňuje jejich léčbu (přehled viz Nešpor a Scheansová, 2010).

Specifická rizika u některých návykových nemocí

Internet představuje riziko ve vztahu k různým návykovým nemocem současně. To je důležité už vzhledem k tomu, že jednotlivé návykové nemoci spolu souvisejí. U mužů např. existuje pozitivní korelace mezi zneužíváním alkoholu nebo drog a patologickým hráčstvím (Dannon spol., 2006).

Alkohol

Prokázal se nepříznivý vliv sledování televize na zneužívání alkoholu (Robinson a spol., 1998). Podobně jako v televizi i na mnoha zpravodajských serverech se často nacházejí barvitě reklamy na alkohol. Problémem je nepřímá reklama, kam lze zařadit i různé oslavné články a také fotografování politiků a celebrit při pití alkoholu nebo s alkoholickým nápojem v rukou.

Tabák

I v tomto případě jsou problémem fotografie celebrit s tabákovými výrobky (cigarety, doutníky, dýmky). S ohledem na riziko srdečního onemocnění je důležité zjištění autorů MacDougall a spol. (1983), podle něhož kombinace stresující videohry a kouření tabáku zvýšila krevní tlak více než by odpovídalo součtu zvýšení tlaku pro samotné kouření nebo samotnou videohru. Excesivní věnování se internetu souvisí s častějším zneužíváním tabáku (Kim a spol., 2010). Na zahraničních webových stránkách se lze setkat s internetovou reklamou tabáku, existuje i prodej tabákových výrobků přes internet (Jenssen a spol., 2009). Problémem je i zde nepřímá reklama.

Další psychoaktivní látky

Jestliže nějaká osobnost zneužívá drogy, je pro internetová média zajímavější než kdyby např. jedla ředkvičky. To vytváří, zejména u dětí a dospívajících, zkreslený obraz o světě. Příjemci takových informací pak přeceňují rozšířenost zneužívání ilegálních drog a alkoholu. Zneužívání psychoaktivních látek se objevuje i v některých videohrách (Thompson a spol. 2006). Brady a Matthews (2006) zjistili, že po skončení hraní násilné videohry se u dospívajících objevily vstřícnější postoje k alkoholu a marihuaně. Jedna návyková nemoc může snadno přejít v jinou. Dospívajícím, kteří měli problémy s excesivním hraním počítačových her, je třeba věnovat zvýšenou pozornost i při prevenci škod působených psychoaktivními látkami.

Internet nabízí informace o ilegálních drogách, bohužel jsou to ale většinou informace neobjektivní a podporující zneužívání psychoaktivních látek (Belenko a spol., 2009). To se týká alkoholu, konopí (Khazaal a spol., 2008), kokainu (Khazaal a spol., 2008), MDMA (Deluca a spol., 2007). Některé zahraniční webové stránky přímo inzerují prodej ilegálních drog (Schifano a spol., 2005). Byl také popsán těžký odvykací stav u ženy, která si opatřovala vysoké dávky sedativ přes internet. (Romero a spol., 2004). Podle předpisů platných v České republice v roce 2010 mohou přes internet prodávat léky pouze lékárny, které existují jako „kamenné“. Navíc se musí jednat pouze o léky, které nejsou vázány na lékařský předpis. Ashar a spol. (2003) upozorňují na riziko internetové propagace látek obsahujících efedrin. Snadná dostupnost pseudoefedrinu a masivní propagace léků s jeho obsahem jsou velkým problémem i v České republice.

Hazard

Je třeba mít na paměti, že současný internet se změnil ve velké kasino, kde lze v krátké době prohrát veškerý majetek a ještě na mnoho let zadlužit. Griffiths a Wood (2000) srovnávají excesivní věnování se počítačovým hrám s patologickým hráčstvím a konstatují, že některé videohry se hazardním hrám v mnoha směrech podobají. Uvedení autoři také upozorňují na rizika hazardních her na internetu. Na riziko hazardu na internetu upozorňují i Messerlian a spol. (2004). Z hlediska všeobecného lékařství je důležité zjištění, že hazard na internetu je spojen se špatným zdravotním stavem (Petry, 2006).

Praktické důsledky pro prevenci, častou intervenci a léčbu osob s návykovou nemocí

Internet poskytuje zajímavé možnosti v prevenci a léčbě. Následující výčet si nečiní nároky na úplnost.

Profesionální pomoc: Internet umožňuje získat kontakty na specializovaná pracoviště a organizace zabývající se léčbou a prevencí návykových nemocí. Některé z těchto stránek nabízejí také zdarma materiály použitelné při svépomoci nebo v prevenci. To se týká i našich webových stránek www.drnespor.eu, kde jsou mimo jiné volně ke stažení svépomocné příručky pro závislé na alkoholu, tabáku, drogách i pro patologické hráče. Kromě toho často odpovídáme na dopisy formou e-mailů. Ty nejčastěji posílají příbuzní osob s návykovými nemocemi.

Svépomocné organizace: Přes webové stránky svépomocných organizací, jako jsou Anonymní alkoholici (AA), lze získat informace o jejich setkáních a také si stáhnout nebo objednat jejich materiály. V České republice mají AA web na adrese www.sweb.cz/aacesko.

Internet jako místo pro prevenci a krátkou intervenci: Australští autoři zjistili v kontrolované studii, že protidrogový program prevence na internetu u školních dětí vedl ke snížení spotřeby alkoholu, ale ne marihuany (Newton a spol., 2010). Ještě efektivnější byl program určený specificky pro dívky, kde došlo ke snížení spotřeby alkoholu i ilegálních drog (Schwinn a spol., 2010). Cenná je také práce autorů Fraser a spol. (2010), která popisuje úspěšnou krátkou intervenci pro závislost na tabáku prostřednictvím internetu.

Závěr

Rostoucí dostupnost internetu je realitou, kterou je třeba vzít na vědomí i při prevenci návykových nemocí a při krátké intervenci. Cílem rodičů (Nešpor, 2009), pedagogů i zdravotníků je minimalizovat rizika internetu a naopak maximálně využít jeho výhod.

Literatura

- Ashar BH, Miller RG, Getz KJ, Pichard CP. A critical evaluation of Internet marketing of products that contain ephedra. *Mayo Clin Proc.* 2003;78(8):944-6.
- Belenko S, Dugosh KL, Lynch K, Mericle AA, Pich M, Forman RF. Online illegal drug use information: an exploratory analysis of drug-related website viewing by adolescents. *J Health Commun.* 2009;14(7):612-30.
- Brady SS, Matthews KA. Effects of media violence on health-related outcomes among young men. *Arch Pediatr Adolesc Med.* 2006;160(4):341-347.
- Dannon PN, Lowengrub K, Shalgi B, Sasson M, Tuson L, Saphir Y, Kotler M. Dual psychiatric diagnosis and substance abuse in pathological gamblers: a preliminary gender comparison study. *J Addict Dis.* 2006;25(3):49-54.
- Deluca P, Schifano F; Psychonaut 2002 Research Group. Searching the Internet for drug-related web sites: analysis of online available information on ecstasy (MDMA). *Am J Addict.* 2007;16(6):479-83.
- Fraser T, McRobbie H, Bullen C, Whittaker R, Barlow D. Acceptability and outcome of an Internet-based smoking cessation programme. *Int J Tuberc Lung Dis.* 2010;14(1):113-8.
- Griffiths M, Wood RT. Risk factors in adolescence: the case of gambling, videogame playing, and the internet. *J Gambl Stud.* 2000;16(2-3):199-225.
- Jenssen BP, Klein JD, Salazar LF, Daluga NA, DiClemente RJ. Exposure to tobacco on the internet: content analysis of adolescents' internet use. *Pediatrics.* 2009;124(2):e180-6.
- Khazaal Y, Chatton A, Cochand S, Zullino D. Quality of web-based information on cannabis addiction. *J Drug Educ.* 2008;38(2):97-107.
- Khazaal Y, Chatton A, Cochand S, Zullino D. Quality of Web-based information on cocaine addiction. *Patient Educ Couns.* 2008;72(2):336-41.
- Kim Y, Park JY, Kim SB, Jung IK, Lim YS, Kim JH. The effects of Internet addiction on the lifestyle and dietary behavior of Korean adolescents. *Nutr Res Pract.* 2010;4(1):51-7.
- MacDougall JM, Dembroski TM, Slaats S, Herd JA, Eliot RS. Selective cardiovascular effects of stress and cigarette smoking. *J Human Stress.* 1983;9(3):13-21.
- Messerlian C, Byrne AM, Derevensky JL. Gambling, youth and the internet: should we be concerned? *Can Child Adolesc Psychiatr Rev.* 2004;13(1):3-6.
- Nešpor K. Chraňte děti před počítači a počítače před dětmi. *Čas. Lék. Čes.* 2009; 148(9):442-444.
- Nešpor K, Csémy L. Zdravotní rizika počítačových her a videoher. *Česká a slovenská psychiatrie* 2007; 103:246-250.

Nešpor K, Scheansová A. Stres a bažení – souvislosti a praktické důsledky. Dostupné na www.drnespor.eu/CraRel3.doc

Newton NC, Teesson M, Vogl LE, Andrews G. Internet-based prevention for alcohol and cannabis use: final results of the Climate Schools course. *Addiction*. 2010;105(4):749-59.

Petry NM. Internet gambling: an emerging concern in family practice medicine? *Fam Pract*. 2006;23(4):421-6.

Robinson TN, Chen HL, Killen JD. Television and music video exposure and risk of adolescent alcohol use. *Pediatrics*. 1998; 102(5):E54.

Romero CE, Baron JD, Knox AP, Hinchey JA, Ropper AH. Barbiturate withdrawal following Internet purchase of Fioricet. *Arch Neurol*. 2004;61(7):1111-2.

Schifano F, Deluca P, Agosti L et al. New trends in the cyber and street market of recreational drugs? The case of 2C-T-7 ('Blue Mystic'). *J Psychopharmacol*. 2005;19(6):675-9.

Schwinn TM, Schinke SP, Di Noia J. Preventing drug abuse among adolescent girls: outcome data from an internet-based intervention. *Prev Sci*. 2010;11(1):24-32.

Thompson KM, Tepichin K, Haninger K. Content and ratings of mature-rated video games. *Arch Pediatr Adolesc Med*. 2006;160(4):402-410.

Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc.

www.drnespor.eu

Psychiatrická léčebna Bohnice

Odd. léčby závislostí – muži

181 02 Praha 8